

Sarusi Mihály

Simonyitól Simonyiig

Három kurta beszély a vég-gyulai költőről

TARTALOM

Előszó, (avagy) bevezető, (netán) utószó.....	3
SIMONYI A LEGNAGYOBB?	4
SIMONYITÓL SIMONYIIG	9
A TÖBBIT BÍZZA RÁM. ÜDV. IMRE	22

Előszó, avagy b e v e z e t ő, netán utószó helyett álljon itt annyi, hogy a három – ha szabad így nevezni: - széptanulmányt Simonyi Imre születésének 90. évfordulójára rakhattam egybe. A simonyiak és a gyulaiak Simonyi-születésnap megemlékezésére tőlünk is megszólalást óhajtó Hevesi Mónár József doktor (Aradvármegyéből, Feketegyarmatról) addig küldte villámleveleit villámlevél-fiókomba, míg nem beteljesíttem a magamnak tett régi ígéretet: a Levelesládából című sorozat második darabjaként megírtam e kis Simonyi-munka záró dolgozatát. Azzal, hogy ISTEN ÉLTESSE IMRÉT... Imre életművét, amely – szerintünk – ércnél maradandóbb... A Körös mosta Részek saránál biztosan.

A *Simonyi a legnagyobb?* című okfejtésünk 1995-ből való (s a Hitel után a magunk Szökőéletében és az eddig két kiadást megérő Írni, Csabán című kötetkénkben, valamint A művelődés évszázadai Békéscsabán című vastag könyvben látott napvilágot). A *Simonyitól Simonyiig* az Imre szülőfalujában tett kiruccanásaim élményét rögzíti a második évezred utolsó, mi több, záró esztendejében, 2000-ben (először az Eső látja, majd bele is került rögvest újabb széptanulmányaim Petőfi: más című kisdud gyűjteményébe). Hogy a Levelesládából címen készülő – azaz tervezett, mi több, remélt - új füzetem legfrissebb írásaként Imre bátyánk 90. születésnapja előtt (tehát éppen 2010-ben) szülessék meg *A többit bízva rám. Üdv. Imre* című, tanulmányok mondható beszélyünk.

Isten óvja az Igen Tisztelt Olvasót!

A szerzőt nem különben.

Üdv.

S. M.

SIMONYI A LEGNAGYOB B?

„A három legnagyobb élő magyar író (már itt megáll, szétnéz, figyelünk-e eléggé): Illyés Gyula és Németh László!”

Ki a jobb? MAGYAROK!

Még jobban kihúzza magát, erősebben néz a szemed közé: érted?!

Úgy az ezerkilencszázhatvanas évek végén.

.. *József Attilának 32, Adynak 42, Krúdynak 55 évig nem volt igaza* - költi (mert úgy igaz!) 53 évesen Vég-GYULÁban a DOB u. 6. szám alatti EGYSZEMÉLYES FEGYENCTELEPen. S ugyanez rendeltetik 74 éves végsóhajáig.

... *minden nagy - egyben: Legnagyobb!*

Így tudta...

CSABAI JELENETEK

Gyulán ismerkedtünk meg - miután eléggé megfotak szanaszét megjelenő költeményei - a Várfürdőben, a hatvanas évek második felében, de elég hamar átjött hozzánk Csabára. Nagyon tetszett neki corvinkai öreg parasztpolgár származású házunk, hogy annál jobban ócsárolja a sokemeletes betonketrecben élő prolikat s otthonaikat. Lehetett velem kivételesen barátságos is, a (hozzám hasonlóan) nem túl szerencsés sorsú osztályos társaim megvetése eléggé sértett.

Gyorsan belém is karolt a csabai Fő-uccán!

Tudnivaló: S. I. a honi kollektivizmus dandárján kimondottan nemkívánatos, gyűlöletes, nemkülönben semmibe vett alak volt Békés vármegyében, Csabán is, magam pedig ez időben a helyi (egypárt) lap gyakornoka, főszerkesztőm az „ötvenhatos ellenforradalom” egyik főfő (pufajkás ál-) történettudományi leleplezője. Úgyhogy lett volna miért megrettennem e belém karolás végett!

Azért zavart e karonfogva sétafikálás délben a csabai Andrassy-úti tömegben, mert sosem szerettem, ha férfiú ilyen közel kerül hozzám.

Ám neki épp az hiányzott; az ember.

- Krúdy?... - nézné a corvinkai könyvespolcomon, mert hogy avval hengegtem, Gyulától való könyvet hoztam ki a könyvesházból. - ... ez Bródy!...

Puff neki.

- Te tényleg igazi örült vagy.

S fertály óráig komolyan vett.

A Fiume-sarki kávéházban arra kér, ne nézzek hátra, lehallgatnak; pedig akkor épp a kutya sem! Máskor a Fiume cukrászdájában úgy gyújt rá, hogy az előbbi még ott füstöl az ujjai közt.

- Láthatja, most már végem!

Negyvenegynéhány évesen is ezt érezte s azóta végig, jó 30 éven át. Aztán hogy megsértődött, amikor '71-ben azzal utasította el egy fiatal hölgy, hogy Imre a minap a társaságában azt állította, neki már csak akkor sikerül, ha a nő kézen áll s a kisasszonynak ez, bármennyire igyekszik, nem megy... De nem tetszett Imrének, ha valaki az ő hangján szólt vissza!

GYULAI KÉPEK

Amikor '76 nyarán - Veszprémből Gyulára kirándulva - a korzón összefutunk s érdeklődésére elárulom, hogy megleltem az oldalbordám, megint lesajnál; mert hogy ő viszont szabad, független tudott maradni!

...*segítség*: *szabad vagyok* - sikolt a költeményben, melyben leírta volt, mindenek elhagyták.

- *Betették* - morogja magában - *a bolsi barátai* - mármint az ÉS-be a beszélyemet, melyet a maga költeménye miatt vetet meg velem, s amelyben, az én meglepetésemre is, ott egy írásom.

Ilyen végtelenül durva volt! Kíméletlen, mosdatlan szájú, istentagadó; álljak neki magyarázkodni, vagy kérdezzem meg, őt kik közöltek az „Élet és Irodalom”-ban?!... Aki nem ismerte, nem szokta meg, az első szóra faképnél hagyta. Mi csak egy idő után.

Előbb vagy utóbb mindenki eloldalgott. (Aki a végén még rendszeresen eljárt hozzá a Reinhardt-udvarba, csakis - bármennyire tiltakozik, úgy gondolom - azért, mert nem telt ki az ideje.)

Pedig várta, hogy rányissák az ajtót!

Valami gyöngéje neki is kellett lennie. Mert íróként...

Simonyi(falvi), árultam el neki, tudom, honnan vette a nevét; hogy Aradban így mondják. Nagyra nyitotta a szemét, hogy már szalajtszon is a Komlóba krémesért. (A Komlóba, hova később elcipel, javítsuk át ott kettesben a KÜLÖNVELEMÉNY nyomdai levonatát.)

Dob utcai kamrájából 1980. szeptember 23-án emel ki nekem három példányt az '56-ban eltüntetett TISZTESSÉGES ÍRÁSból. Honnan ki kell menekülnie - mert kitessekélik - a '48-as utcába, onnan a végső Reinhardtba. Mindenholnan kilakja magát: (a takarítónők igyekezete ellenére) a végén rádől a saját magángyűjteménye - no nem a fali Kohán-sor. (Az asztalain - itt is, ott is, előbb-utóbb - könyv, folyóirat, kenyérszelet, papírpénz, kolbászdarab, kéziratlap, csikk, újabb nyitott kötet, csomó hamu, minden, de minden egymás hegyén-hátán!) Engem átkoz a '48-as utcában (amikor betoppanok hozzá), pedig azért borította föl az épp kotyogó kávéfőzőt, mert a szoba-konyhás lakásban már csak a tornác, az ajtó mögött maradt hely a feketerobbantásra.

Amikor megtelt a lakása, (az általa ezerszer elátkozott hivatallal) egy házzal odébb költöztette magát.

Teljesen szabad csak disznóólban lehet az ember?

A takarítást a kiscselédekre, szeretőire s a nagyccselédre, anyjára hagyta (ki még egy darabig - míg élt - tisztába tette felnőtt fiát).

Nem is maradt meg mellette egy nő sem!

(Igaz, mert nem is akarta.)

SZMOLA A KIRÁLYNÉK VÁROSÁBAN

Mindamellett - valószínűleg - ő volt a legjobb.

-A gimnáziumban még Szmolának hívták - tájékoztat gyulai diáktársa, aki egyáltalán nincs odáig érte.

A bihari megyehatáron fekvő aradi falujával (ki tudja, KURVA EGY SZÜLŐFALU VOLT-e?) foglalkozó írásokból kiderül, hogy e kis magyar község népébe némi szlovákság s németiség is beolvadt. A Szmola - gondolom - tót családnév, egy költeményében pedig megemlíti sváb öreganyját. Úgyhogy - ha mélymagyar szemmel nézzük a dolgot - teljesen érthetővé válik, miért hirdette joggal 1975 ősz havában Veszprémben, a Királynék Városában:

- Az Árpád-házi királyok szellemi örököse áll Maguk előtt!

A Szmolából lett Simonyi miért ne gondolhatott erre, ha egyszer annak érezte magát?! Mindenekfölött magyarnak. S ha már egyszer magyar az ember, bármi szép kitelik tőle.

Vajon elbőgné-e magát, ha hallaná, hogy a pesti ifjú értelmiségi söpredék kiröhögi, amiért (mindössze) magyar szeretett volna lenni, vagy rögvest közéjük vágná a kocsmaasztalt?

- Imre a verseiben mindig szólt valamiről...
Ő igen, de a Doktorok szerint így annál rosszabb.
- Anélkül, hogy ne fájt volna neki valami, meg sem mukkant! - mármint hogy anélkül nem fogott a tolla.
Az ő baja.
Szmola magyarázta Kurtucznak, ki a jobb?!
MAGYAROK!

ŐRÜLET, A LEGJOBB

Juhász Ferenc? Játssza az örültet; úgy ír, mintha az lenne, pedig egy nagy l...t (mondjuk úgy: lószerszámot) örült! Beszéltem vele, teljesen épelméjű - háborog.

Hiába, aki megbuktatta az öt vizsgáztató bizottságot...

Mentség alig, kartársai (önzésből, tájékozatlanságból, irányzatos elfogultságból) egyszer sem szavazták meg neki a Kossuth-díjat; no meg a mindig melléfogó doktorok, akik miért épp őt vennék észre, amikor kerül közelebb olyan tollforgató, ki Simonyi közelébe sem ér?! Kiről nem álmodtak, így nem is létezett; vagy csak alig. (Buda Ferenc mondja, hogy Adyt „... százszor próbálták már kiherélni a tudatlanságban díszelgő doktorok...”; Simonyi még rosszabbul járt, őt meg sem kísérelték.)

Azt hiszem, ő volt a század második felének legnagyobb magyar költője. (Vagy mégsem? Illyés, Juhász?...) Mert Simonyi valóban lángész volt.

Vagy csak most tűnik olybá? Mellé- (elé-, melléjük, elébük) kapaszkodhat még valamelyik nemzedéktársam?

Túl sok a már-már tökéletes költeménye!

Életében annál többet tévedett. Csak a példának okáért: az egyébként imádott és istenített Nő (előfordul, hogy) neki nem ember, a saját anyja (mint költi) őt nyilván hivatalból szereti s megveti (írja!) a hány-tucat neki vetett ágyat...

Nem érti, miért maradt el tőle az ember.

- A szeretet hiányzott belőle.

...Csoda? Amikor az ifjan választott szentháromságból (úgy érezte, úgy vette) Isten cserbenhagyta, a Haza elárulta, a Lány meg gyalogbárcás lett?

Remekmű-önámítás:

lila kacat, mely rajtunk didereg.

EGYSZER S UTOLJÁRA

Ezt olvasd el! - tettem egykor (az önkény évadán) egy komám elé Simonyi *A negyedik osztályát*, s a cimborának leesett az álla: Imre örült jó!

A negyedik elemiben arra szedte rá az igazgató-tanító a diákokat, hogy jelentsék föl egymást; csak Imre s padtársa mert szembeszegülni, s míg a többi kitartó jelentgetései nyomán a tanító lankadatlan verte a gyermekeket, ők ketten jóízűeket beszélgettek az órákon. Hogy majd a költő elmondhassa: akkor, ezerkilencszázharmincban, tízesztendőskorában került szemközt először az önkénnyel.

S akkor győztem fölötte utoljára.

Negyvennégyben előbb zsidót, majd németet ment; a nácik ellen fegyvert fog, utóbb hasonlóra buzdít az orosz ellen; a Második Tanácsköztársaság kikiáltásától csak kétkezi

munkát vállalhat, ötvenhatban agyonverik... Mindig a kisebb, a védelemre szoruló mellett találsz!

Pedig ő is elég védtelen.

- De ez még nem magyarázza, miért ő a legjobb költő.

...Kristálytisza a hangja, forrástiszta a gondolata, áttetsző minden mondata, patyolatpürés a (versbeli) hite, az utolsó hangig tökéletesre csiszolt valamennyi költeménye...

Még hogy nagy költő lenne (lett volna) Simonyi...! Aki így él (élt).

...Ágyán (eme időnként valóságosan is, szellemi értelemben mindig kosztengerben úszó lélekvesztőn) heverészve rága véresen igazra a dalait.

HANYATTDÖNTVÉN

Tán valóban a legjobb, de azért mindennek van határa!

A szabadság feltétlen (odaadó, önfeláldozó, rendíthetetlen) híve által gyakorolt önkénynek s embertelenségnek is.

Ha (valamennyire, már-már teljesen) érthető is e háborodottság.

Igen, a végére majdnem megzavarodott.

(Annyira nem, hogy a tollat e baj érintette volna.)

Egy nő akkor sértődik meg, ha nem akarják hanyatt vágni - vágott szájon valamennyiünket, pedig csak egykori támogatóját akarta leszúrni.

Simonyinak Békésgyulában akadt időnként tányér-leves-adó tisztelője, akinél vasárnaponként (meg egyébként is, de egyébként hét közben nyilván mindenki egyébként van elfoglalva, hiába érne rá nagyon akkor is Imre!) szeretettel látják vendégül. Egyik ily fölkarolójából - akinél éveken át másnaponta megfordult — 1990-ben a város első demokrata polgármestere lett, akinek a kisleányával igen összemelegedett a mi magányos farkasunk. (Szép költemények születtek róla!) Ám a kicsi lányból nagyobbacska (9 éves) lett s a szülőket - a jelek szerint - bizonyos aggodalom fogta el, és a süldő lány-aggastyán párnak válnia kellett. Mire föl Imre, midőn a polgármester átnyújtotta neki a díszpolgári oklevelet, csakis kesztyűben lett volna hajlandó kezét fogni (ahogy mondani szokta volt) ezzel a patkánnyal, s megköszönve a magas kitüntetést, ilyeneket mondott:

- ...Én voltam a rosszfiú, én voltam a csúnya, én voltam a hivatásos csavargó, én voltam a kislányok elcsábítója, a bizalmukkal való visszaélő. Hogy lehet egy kislány bizalmával visszaélni? Nem tudom. Miben bízhat például egy nagylány? Férfirelációban. Abban, hogy előbb-utóbb a férfi hanyatt dönti. Na most, ha ez nem következik be, akkor hiába volt a bizalma, a férfi visszaélt a bizalmával. Másképp nem tudom, hogy lehet visszaélni egy lány bizalmával. No én sok lány bizalmával éltem többek között vissza...

...És akkor Imre belekarolt egy általa odarendelt nagylányba s elvonult.

Nagy jelenet volt!

De aki szereti az anyját, a párját, a leányát vagy a húgát, aligha tűri szó nélkül ezt a hangot. Mindenesetre én (bármennyire nem értette, miért) azután évente ha egyszer benyitottam hozzá.

A halála előtt szántam rá magam, hogy benézzek kamrájába.

A temetőben értem utol.

IMRE, VÉGÜL, MEGLÉP

Másnap már azt terjesztették a jó gyulaiak - kik közül elég sokan csak úgy ismerték, a Költő, mert a nevét amúgy nem tudták -, hogy miközben mi a főkapun vártuk, Imre, a hátsón (Szent Mihály lován, avagy lova hintáján) kereket oldott.

- Teljes volt az összhang művészete és élete közt - tódította a jól csengő igét a halott
Költő búcsúztatója.

Való: költészete tiszta, hibátlan (makulátlan azért mégsem, mert itt-ott költés közben is kísérti önmagát), életéről viszont álmodni ha álmodott ilyen. Élete (a kétféle, mégis egyfajta zsarnokság alatt) nem válhatott azzá, s maga sem törte magát. Bármennyire megvetette a valót s istenítette a képzelt világot, csak belefeküdt abba, ami van. A valóságban, mert amúgy, költészetében... Tényleg igen magosba jutott.

Nem tudta a kettőt összehangolni... (Mondom, talán mert nem lehetett.) Valamit - valamelyiket - föl kellett áldoznia, és Simonyi (Simonyifalva és Pest helyett csak innen Gyuláról) az életét tette e játszámára.

Mert a magyar költészethez aztán hű maradt!

Így látszat szerint sem vesztett.

- Nekem nincs legközelebbi hozzátartozóm - döbentette meg a gyulai kóroda nővérét, amikor talán épp azért került be az ápoldába, mert azt találta mondani az állapota felől érdeklődő orvosnak: két lábon állva úgy érzi, mintha az anyaföldön feküdné.

Ma már: valóban száll.

- Hidd el, Imre, nem volt hiába!

Ha hallja.

- Nagyon félt a haláltól.

Hogy mi lesz azután.

Most aztán benne vagyunk, nyakig, a Simonyi nélküli világban.

- Pesten, magyarságáért, kiröhögték.

Mégis Neki volt igaza? Mindenben? Ebben is? Abban.

Ha mindenben nem is, eléggé.

Elég nagy volt, uraim! Kár, hogy nem vették észre.

Majdnem beleőrült.

Ebbe.

És most is csak így tudom elképzelni: az indulat majd szétveti.

'Indulat'? Nem inkább a semmibe vett tehetség?

A legjobban Máraival értett szót; Márai könyveivel.

A többi kedvencét el-elfeledte, Máraihoz végig hű maradt.

A tönkrevert polgár volt ő Vég-Gyulában, e honi száműzetésben.

Egy darabig - e helyt - első s utolsó.

(1995)

SIMONYITÓL SIMONYIIG

...-falvától ...Imréig; ...meg vissza.

Gyulán át.

...,„Leveles” a simonyi(falvi) táncegyüttes neve, s való, a Leveles ér ott tekereg már a vadászti töltés szélétől Újfalunak, hogy Simonyit is körbefogja (valamennyire); Imre – a Biztatót leszámítva – egy szót nem ejtett róla.

Erről sem.

A Tőz kárpáti-pataki völgymélyével Miske után... Erről sincsen szó Imrénél.

Szartos; jó hogy.

Leveles; pedig mintha víz is lenne benne. Nád, káka, „bambusz”.

Simonyi... a Leveles-parti világból.

Ki hitte volna!

Levele a Leveles...

Mert Imre... Hogy is mondjuk.

– Hogy belőlem éljetez meg?! – utasított el mindenkit, aki elővette volna (jelenlétében, meséit hallgatva) a jegyzetfüzetét, hogy belevesse az igaz történetet Imréről (Imrétől).

...Imrének.

Nekünk, esetleg, de másnak?!

Nem is (nagyon) tud róla senki semmit. Azaz hogy; ha K. Géza, a gyulai könyvtáros (fiú) barát nekiül és egybeszerkeszti mindazt, amit Imre-estjeit követően odahaza sebesen leírt.

Ha élne Görgényi tanár úr – az egy szem irodalomtörténész, akivel baráti viszonyt ápolt, s akiben, úgy tűnik, kivételesen megbízott –; de nem él.

– Görgényi Ferenc, filozófus, Aczél utódjának szánták. Hogy nem vállalta, megölték.

Ha nekiállna mindazt megírni, amit Imre mellett megélt, Imréről (Imrétől és a családtól) tud az egyetlen eleven (Leveles-marti) „legközvetlenebb hozzátartozó” unokahúg, H. Ottilia simonyi magyartanárnő...

Nem nagyon fog.

Imre pedig...

Azon túl, hogy – ha élne s hallaná – eleve kikérné magának, hogy neki bármiféle hozzátartozója lenne... Németh Lászlón, Illyés Gyulán, József Attilán, Márai Sándoron, Sinka Istvánon s a többi (hozzájuk, hozzá hasonlóan) igen nagyokon kívül e világon...

Arról szót sem ejtve, hogy mi köze lehet bármiféle Szmolasághoz, Annabringsághoz; aki (biza!) a legteljesebb joggal fogalmazott úgy az Úr 1970-es éveinek derekán Gizella királyné városában, hogy őbenne az irodalmi est közönsége az Árpád-házi királyok szellemi örökségének megtestesítőjét látja!

Na ja.

SIMONYI SIMONYIBÓL; vissza alig.

Hogy vittem volna! Be a kocsiba s nyomás...

Lassan értem meg, miért nem vágott neki a legutolsó simonyi útnak Simonyi.

SIMONYIFALVA, 1882-

Simonyifalvát a vadászti pusztán 1882-ben alapították azok a mindenfelől jövő magyarok, kisebb részben németek és szlovákok, akik Simonyi óbester uram 1819-ben vásárolt földjét a pénzszükében lévő bárói családtól (fölparcellázva, hosszú törlesztésre) megvették – tudja meg akit érdekel Kovách Géza Korunkbeli (1983/12.) falumonográfia-részletéből.

Az adósság megfizetésével évtizedekig bajlódó szegény simonyi nép fia Szmola Imre. Katolikus falu; 1914-ben épült mai temploma előtti kápolnájáról készült festmény az új paplakban. (A nép, ahogy idejött, azonmód istenházát rakott; ahogy – tudni való – ma is: a falu legfontosabb közhelye a templom.)

A plébánia melletti épületek egyike a dűlőfélben lévő szülőház az Annabring-portán. – Hevesi József feketegyarmati körorvos szervezi, hogy Simonyi-emplékház legyen belőle!

Ha addig össze nem dől.

– Vályog és vert fal, betonnal aláöntve, de már az sem nagyon fogja meg.

1930-ban (Satu-Nou, Újfalu) az Új Idők Lexikona szerint 2.364, K. G. szerint 2.358 ember lakja.

A Korunkból megtudhatni: 1890-ben már 1.402 léleknek ad otthont Simonyi(óbestér)falva, 1900-ban 1.944-nek – 1.477 a magyarok, 422 a németek, 28 a szlovákok, 17 a románok száma –, 1910-ben pedig már 2.484-en vannak (2.276-ra gyarapodik a magyarság, 162-re fogy a némettség, 16-ra apad a szlovákság, 30-ra ugrik a románság).

– A magyarok eljártak a Bánságba dolog után, a németek itthon maradtak. Meg lehetett nézni, milyen kertjeik vannak!

Voltak; mert ma már.

Kovách Géza írja, Imre bácsi említi valahol: a kisvonattal Gyuláig utaztatták a friss zöltséget a jó simonyi gazdák.

A helyi érdekű vasút – írja Kovách tanár úr Aradon – 1904-ben épült ki Simonyitól Gyuláig, hogy a pártatlan és a térség gazdasági egységét megőrizni igyekvő trianoni döntés jóvoltából 1919-ben megszűnjék rajta a forgalom, 1932-ben pedig föl is szedjék a havaselvei király idetelepített emberei s helybéli kiszolgálói e párciumi vonatocska sínjeit.

(Kellett nekik a Baragánra?)

(Ki tudja, hova nem.)

A népszámlálás 1977-ben 1.166 embert lel Simonyiban (72 német, 42 román, a többi magyar), 1992-ben már csak 892-t (a magyarok száma ekkorra 820-ra apad, a németeké 35-re, s az utóbbiakhoz hasonlóan megfelelődött a románság lélekszáma is a 24-gyel...)

– Most 850-800-an vagyunk.

Ám a román faluba – Miskére – telepített községházán 2000-ben magyar polgármester ül. Haász Tibor simonyi gazdálkodó, az RMDSZ jelöltjeként nyert úgy, hogy az ügyesen összehorontott négy faluban a románság van többségben: Miske román, Vadász harmada román, harmada magyar, harmada cigány, Simonyi magyar, s a pici (kétszáz lelkes?) Bélzerind magyar.

– Románok is szavaztak rá!

Így nyerhetett a decemberi fordulat óta másodízben magyar a Kiskörösköz és Erdőhát e fogyó magyarságú (s ettől egyre vegyesebb) zarándi fertályán.

1992: Tözmiskén az 1.162-ből 11, Vadászon az 1.164-ből 481, Bélzerinden a 263-ból 258 a magyar.

„Demográfiai hullámvölgy a Körösközön” – írja az aradi Szövétnek (1998 februárjában). S való, Simonyifalván is: 1910-ben 359-en (K. G. tanulmányában 450-en) iskolakötelesek a településen, 1998-ban 63-an.

– Most 70 tanulónk van, a nyolcosztályos simonyi magyar általános iskolába járnak a vadászaiak és a bélzerindeiek is.

A Szövétnek azt is hírül adja, hogy Simonyiban három év alatt (1995-ben, 1996-ban, 1997-ben) összesen 6 esküvő, 9 keresztelés és 33 temetés volt.

Annabring, meg Szmola már nem él Simonyiban, ellenben Zsóri, Mucsi (még) igen... (Meg Kiss, Farkas, hogy otthon érezd magad.)

– Az anyja Annabring?! Akkor értem, miért mentette 1944/45. fordulóján a szovjetmuszka KGB-pribékek elől a Szibériába-hurcolástól a németgyulai (németnevű) magyarokat! Köztük lehetett volna az édesanyja is.

A zsidókat '44 nyarán segítette.

(Az Ágyától Vadász és Miske felé lévő határban állt egykor Kis-Sarus és Nagy-Sarus, míg a pogány örökre el nem pusztította e zarándvármegyei falvakat. Kis Sarusi ősöm tán innen futott Csongrádig, hogy Sarusi ma Vadászon s a szintén közeli Zimádon is éljen, míg engedi az új hódító, s nem kell neki is továbbfutnia a betyárbútorral... ki tudja, Amerikáig, Ausztráliáig-e?!)

(Bélzerind alatt, Vadász szélitől Sarus felé: kunhalmok egész íve. „Testhalmok”? Alant a két Sarus halomraölt népe? Ki kimaradt, kimászott, csonkán-bonkán, de megúsza... a Levelestől a Tiszáig szaladt?)

(– Sáros dűlőnév ma is van Ágyán! A sárosi dűlőt átvágja a belső limes – tájékoztat Ágya feketegyarmati körorvos helytörténésze.)

(– Átme gyünk Ágya Seprős felőli szélén a Töz hídján, Seprősre menet balra látható a Sáros dűlő. Egy része szántó, egy része erdő.)

(Limes... Gyepút akartál mondani?)

(– Római limes! Márki Sándor két hetet töltött Ágyán, meg is találta.)

(A magyarnak Ördögárka, a románnak Traján útja, -sánca a limes.)

(– A Kiskörösközön, a Fehér- és a Fekete-Körös között. A Nagy-Körösköz a Sebestől a Fehérig; az Erdőhát a Kis-Körösköznel nagyobb, a Nagykörösköznel kisebb rész.)

Hogy milyen megnyomorított volt e nép (az a nép, amely Simonyi Imrét útra indította), álljon itt egy mendemonda Kovách Géza dolgozatából: „...liter pálinkáért is lehetett egy hold földet kapni a rajta levő teherrel együtt, mivel gazdájuk nem tudott eleget tenni vállalt kötelezettségének...”

– Amikor Imre megjelent, a család mindig egy üveg pálinkával fogadta! Megkövetelte, oda kellett tenni elé az asztalra.

Más szerző másképp tudja. Legalábbis E. Glück, Al. Roz, valamint M. Toacsen Arad megyei útikalauzában (Bucuresti, 1979) így vág neki Simonyi ismertetésének:

„SATU-NOU (Újfalu) 19 km-re a D. I. 39-es számú úttól (Mişcától követút). Megközelíthető autóval.

Figyelmet érdemel a 356. számú ház, ahol 1930 körül a falu és a környék román és magyar kommunistái gyakran üléseztek. A kutatások tanúsága szerint pártdokumentumokat és Lenin munkáit tanulmányozták.”

Simonyiba az út ma szinte járhatatlan (Ágyára menet tapasztalhatja a portya, van ennél is kegyetlenebb tengelytörő, Ágya bihari várispán korát idéző – az utóbbi rumun civilizációnak köszönhető – hadi utu reá).

ÚJFALUnak nyoma veszett, SATU-NOU viszont valóban ott rozsdásodik a faluszéli táblán.

– „Vinători” (Vadász helyett), „Satu-nou”... NEKTEK.

A simonyfalvi faluszélen a falunévtábla mindkét nyelven, úgyhogy:
SIMONYIFALVA!

A falu fölvette Imre nevét?

– Azt hittem, Simonyi Imre az óbester családjának leszármazottja...

SIMONYI.

...Csak a Szmolát meg ne hallja; sírjából hajintja hozzátok a gyalogszékét!

(Sámlit; sámedlit.)

A kommunisták meg időközben (Hálá legyen Istennek!) megtértek az örök lenini úton jó atyjukhoz.

SZMOLA, ANNABRING, MARX ÉS TS-AI

Szép Szűz Mária nagyboldogasszonyi védőszentként óvna Simonyit (Imre, tudni való, nem kért belőle); a szentegyház nyitott ajtaja előtt – nyilvánvalóan hunn – gyermekcsapat, szemben a csapszék előtt az órómai civilizátorok indus segéd-osztaga osztozik Bucur nyelvéen.

ÉPÜLT 1912-14 ANSCHLINGER FERENC
PLÉBÁNOS ALATT.

Rá hat simonyi esztendőre plébánusunk keresztelte Imre bátyánkat?
Itt; hova túl gyakran.
Valamiért.
Szóval hogy sok minden volt Imre bátyánk, vallásos nem.
A szentegyház előtti kőkereszt alján a tábla széle letörött.

(IMÁDUNK) TÉGED KRISZTUS
(ÉS ÁL)DUNK TÉGED MERT TE
SZENT KERESZTED ÁLTAL
MEGVÁLTOTTAD A VILÁGOT.

1937.

Imre lobogója ha a fene fenét eszik sem.
– Az evangélikusok és reformátusok közös kistemploma szemben!
A legjobbkor jöttél; mire beharangoznak, (szinte) mindent tudsz (amivel már el lehet indulni).
– Hévízi Ottilia magyartanár, a fő utcán Vadász felől! Szmola Imre rokona.
Szmola.
Simonyinak Simonyi.
Matyelka Mária kántor.
– Szlovák? Nálunk azt mondják, tót!
Az asszonyok meg:
– Szmola? Nincs. Az utolsó Szmola Magdi néni volt.
Az is elment.
– Vagyunk vagy 850-900-an! Mind magyar. Egy román család jött, talán Balánbányáról, tizennégy gyerekkel. Elterjedt, hogy itt meg lehet élni.
Azok ott szemben, akik a csapszék előtt hangoskodnak?
– Vadásziak, itt nincs egy cigány se! Átjárnak, itt fogadják fel őket a gazdák.
A szentegyház tornya alatti hirdetőtáblán a fölhívás:

S i m o n y i f a l v a v i s s z a v á r .

„Vándor felhők fenn az égen,
Ha majd egyszer kis falumhoz értek:
Álljatok meg az alvégen,
Édesanyám házát keressétek.”

„Itt születtem én ezen a tájon.”

„Hogyha ír majd édesanyám,
írjon a falunkról.”

„Hazavágyom csendes kis falumba.”

(Imre nem – nagyon – vágyott.)

„Szeretettel várjuk 2000 Augusztus 12-én,
Szombaton Kisfalunk találkozójára.
Kérjük, jelezze részvételi szándékát.”

Imre – vajh – jönne-e?

Gyula (város) – melynek e múlt század legnagyobb írója volt – (vajon) képviselteti-e magát a simonyiak találkáján Simonyiban a maga Simonyija nevében?

Amilyen költője a következő száz évben sem nagyon lesz.

Ha tudna róla, sem (nagyon).

(– Nem volt Imre olyan nagy író! – így a beleváló mai véghgyulai intelligencia.)

(Mint egyesek – még ma is – hiszik.)

(– Népi író volt.)

(Azaz hogy: nem divatos. Lejárt szavatosságú.)

(Hogy legalább annyira urbánus is lehetett, akinek Márai és Sinka – Illyés meg József Attila – egyként az istene volt?!)
A szentély fölött – a magosban – az íven:

„Dicsőség a magasságban Istennek”

Körben a keresztút állomásai. (Az egyiken mintha.)

(Ha nem szentségtörés.)

(Imrét látnád.)

Enyhely a kereszt alatt e kietlen világban. (Hogy a magyaroknak, ne említsd, mert nyomban antiglobálisnak kiáltanak ki.)

Ahol... emlékeznek rá!

Ahogy ő...

?

Úgy-e?

A nők; itt is ők töltik meg (harmadrészt?) a misére a templomot; a sok gyermek mellett pár ember.

(A kóruson, hogy ne legyen föltűnő a hitük?)

– Maga az új plébános?

Majdnem azt hitték.

– Azt hittem, helyettesít.

Az oltárképen Szép Szűz Mária a Kisdeddel; alant az oltárterítő körül hét pici ministráns.

– Volt már tizenhét is!

A paplakban kiderül: a templomépítő atya 1904-től 1922-ig volt Simonyiban plébános, így minden bizonnyal ő keresztelt 1920. Szent Mihály havában.

– A plébánia utáni ház volt az Annabringeké! Annabring bácsi hentes és mészáros volt. Hévízi Ottilia magyartanárnő nagymamája Annabring.

A római katolikus anyaszentegyház simonyifalvi egyházközségének (e korszakbéli) keresztelési anyakönyve 173. lapján a 60. sorszám alatt – ha igaz – olvasható:

Imre, fi, törvényes, római katolikus, atyja
Szmola Imre tiszthelyettes, anyja Annabring
Mária, született 1920 szeptember 14-én,
keresztvíz alá tartatott 19-én, keresztatyja Marx
Ferenc molnár és neje, Weismann Franciska,
keresztelő lelkész Anschlinger Ferenc.

Szmola Imre és Annabring Mária fia, Imre az Árpád-házi királyok szellemi örököse
Vazul, s nem Orseoló Péter vonalán.

– Imre Marxról is (mélyen) hallgatott!

Mi mindenről nem.

– A veres verőlegények, akik Imrét a Dicsőséges Októberi Forradalom után
megkeresztelték, tán visszafogják maguk (s kevesebb csontját törik össze), ha tudják, hogy
áldozatukat egy Marx tartotta keresztvíz alá.

KISFALUNK

A 70 simonyi kisdiákból 56 (valamennyi katolikus) hittanos.

– Aradra 22-23-an járnak be iskolába.

600 katolikus, 150 evangélikus.

Hegedűs János plébános úr Karácsony óta szolgál Simonyiban.

A protestáns lelkipásztor Kisjenőből jár ki, de ideköltözik; darabig a katolikushoz is
máshonnan jött, ha kellett, a helyettes.

A bennszülött lakosságon kívül a bányák bezárása miatt idemenekülő pár
bányászcsalád is él Simonyiban, közülük kettő gyimesi csángómagyar.

– Mind magyarok! Lelkes kis falu.

Sokan kint vannak Ausztráliában, Ausztriában, Németországban.

Majdnem kertszomszéd Haász Tibor, az új (miskei) polgármester; sikeres vállalkozó,
ezért támogathatta a falu.

Igen nagy szüksége van rá.

– A Haladás tsz magánkézbe került, a föld egy részét az aradi Agrocomesu
fölvásárolta; kis tejgyárat alakítottak ki egy régi épületből, új festékgyárat építettek.

Marhatelepet vettek, modernizálták, de tőkeszegények, bezárták.

– Többnyire mindenki a maga saját kis földjét műveli, abból élnek a simonyiak. A
zöldséget Váradra viszik.

Régen, míg föl nem szedték, Gyuláig vonatoztak a friss veteménnyel és gyümölcssel a
jó simonyi svábok s magyarok.

– Három társammal összefogtam és megvásároltunk egy téesz-istállót. Százötven-
százhatvan hektáron gazdálkodunk, mikor mennyi.

Csak: nagy a szárazság, április óta nem esett.

– Állatnak takarmány; most hetven disznónk van, volt száz is, s negyven-ötven
bikaborjat hizlalunk.

Boldogul, ahogy lehet.

Szép ház, szép család; nagy szárazkapu, (amilyen a faluban csak kettő-három), mint
Biharban (a Fekete-Körös völgyében a tehetős magyar falvakban).

Eredeti képzettsége szerint kertész, Csombordon végzett.

Olyan három és félezer – miskei, vadászi, bél- (avagy kis-) zerindi és simonyi –
embernek a polgármestere a simonyi gazda.

A keleti szomszéd Apáti virágzó román falu.

– Viszonylag sok a fiatal, oda az emberek visszamennek.
Innen a kommunizmus alatt volt nagy elvándorlás, kilencven óta folytatódik.

ARADBÓL, BIHARBÓL, TÖMÖSBŐL

Simonyi a románidőben 1968-ig Bihar tartományhoz, a kisjenei járásba tartozott, azelőtt és azóta Arad megyei falu.

Aradi, Imre mégis egyfolytában biharozik, költeményeiben csak Biharról ejt szót, Aradról véletlenül sem.

A Fekete-Körös valóban csak egy jó futás.

– Az emberek innen Belényesbe, Szalontára, meg Pankotára jártak; meg talán hogy Imre Bihart magyarabbnak érezte.

Szmola Imre úgy gondolta.

(Jól fejbe vág, ha szembe leszmolázod!)

(A szövegszerű szövegeket szövögetve szövögelő komprádor-elitbélinek sem kell több: – Emréről egy szót se!)

(Aki így érez, az – persze hogy – NINCSEN.)

(NYOLCVAN év ENNEK.)

(Mit nem.)

(„Évforduló.” „Monográfia”.)

(Az hiányzana.)

(Üveges Szmolának a hanyattesés, tokos Annabringnak a.)

(– Ne bosszants.)

(„Imre nem volt.”)

Hévízi Ottilia Simonyifalva egykori iskolaigazgatója, magyartanár, Imre bácsi unokahúga.

No lám, mégiscsak van *legközelebbi hozzátartozója!*

Valamiért ezt is letagadta.

– Hogy belőlem éljetez meg...

Nem tudta, hogy ebből...

Belőle!

Bármiből, ami nem talmi érték...

„Gyulán”; „Békésben”; „Magyarhonban”; „Európában”.

Nemhogy öbelőle, a mestereiből sem.

Esetleg ha marad Szmola, ne adj Isten Annabringnak adja ki magát.

Nem, ő simonyi.

...-ból való.

– Mindkét ágon rokonok vagyunk! Édesanyám Annabring Terézia, nagyapám Annabring János hentes, a felesége, nagyanyám, Porubcsánszki Anna, akinek az anyja Szmola Veronika.

Szépanyja, Édem („Veronika nagymama, talán az ‚édes mamám’-ből lett az Édem!”) meghalni visszament Endrődre, ahonnan idejött a családdal falut alapítani.

– A Szmolák Gyomárról, vagy Endrődről, az Annabringek az Arad megyei Hidegkútról, románul Zabrani (Zábrány), jöttek.

A katolikus, valamennyire szlovák Szmola Endrődről való lehet, Hidegkút meg amúgy („hivatalosan”) Temeshidegkút (a németeknek Guttenbrunn) a mai Aradban.

– A családban valahonnan öröklődött az irodalom-szeretet: a Porubcsánszki ágon egy unokatestvér New York-ban lett újságíró, Imre költő, én tanárként.

A legszívesebben külön Simonyi-műsort állított volna össze; a végén annyi lett belőle, hogy berakott egy-egy verset Simonyitól az ünnepi rendezvények összeállításába.

Írni Imréről; tanulmány arról, mit jelentett Simonyifalvának az iparosság.
– Imre Désaknay nevű, 1956-ban a Dunántúlon élő három unokatestvére részt vett a forradalomban. Kettőt halálra ítélték, a harmadikat életfogytiglanra. Egyiküket kivégezték, a másik kettő Amerikába került. Az egyik Porubcsánszki 1911-ben kivándorolt, hozzá mentek. Ottilia 1951-es születésű.
– Velem kiveszett a család.
. . . Simonyiban.

(LEVÉL) TISZTELT SARUSI ÚR! (-NAK)

„Nem sikerült kiderítenem az Édem (Veronika) vezetéknevét (családnevét, a leánykorit), de van egy teljesebb listám a gyermekeiről.

Tehát (a férje után Szmola) Veronika gyermekei:

- Teréz (Aradon élt),
- Magdolna (Simonyifalva),
- Pál,
- Imre (a költő apja),
- Erzsébet (Magyarország; valószínűleg ő a Désaknayak anyja, de nem biztos),
- Veronika (már férjezettként települt ki az USA-ba, a dédnagyanyám),
- Ilona (Arad).

Bizony szegényes adatok, de legalább nem fogunk meggazdagodni belőle, s így nem lesz lelkiismeretfurdalásunk.

T.: H. O.”

(H. Mónár J. említette 2000 szeptemberében Simonyi gyulai sírjánál azt a zarándok Szmola-lányt, aki a falu mai – amúgy az egyik Annabringet is megemlegető, legenda-szöve – emlékezete szerint a Szentföldre, mások szerint, s ez a valószínűbb, „csak ide, Rómába” zarándokolt... Világgá ment váltás fehéreneművel, hamuban sült pogácsával a tarisznyájában, nyakában maga faragta fakereszttel, gyalogosan... Hogy a jókora út végén egy reggel Megjöttem!-mel köszöntsön családjára és – a Hála Istennek!-et követően – fogja kis kapáját s meg se álljon a kapálandó Szmola-fődig...)

(Imre valamelyik nagynénje volt.)

TARTÁS, ÖRÖKSÉG

- Az apja? Baleset érte! Fölmászott a fára, leesett. Nagymamámtól hallottam.
  - Az anyja meg.
  - Marika néni... nehéz természetű volt. Amikor özvegy maradt, azt mondta, nem megy el dolgozni, mert ő tiszthelyettes felesége!
  - Azt sem értem, Imre miért nem dolgozott.
  - Utoljára 1956-ban járt itthon és óriási cirkusz volt. Nem Imre, ő hallgatott.
  - Az édesanyja, a juss miatt; de erről szót se.
  - A semmiért.
  - Mert hogy annyi maradt az Annabringeknek a szovjetparadicsomi Nagyromániában.
  - Ötvenhat őszén, mert azt emlegette, sietnie kell haza, kezdődik az írókongresszus!
- Közvetlenül a forradalom előtt lehetett.
- Örökség?! Semmi.
- Nagyapám (Annabring János, Simonyi Imre anyjának a testvére) későn nősült, harminc évesen; az apjuk Annabring Péter volt, borbély.
  - (Lám, ezért – is – lehetett oly elnéző Imre bácsi a Kurtuczból lett Sarusival!)
  - ...Anyjuk Grünwald Barbara.

Hidegkútról, mely nekik még – Tömösvármegyében – Guttenbrunn volt.
 – Minden nyáron jöttek, emlékszem a sok ajándékra, amit hoztak! Imre elé tettük az üveg pálinkát.
 – Legyen miből, de ne legyen kit taníttatni! – mondta, rá gondolva, „jussolás közben”.
 Ilyen volt.
 Hogy aztán Gyulán.
 (Gyulán nehéz munkával kereste kettejük kenyerét.)
 Keressem meg Végh-Gyula városában azt az elvált asszonyt, aki mindenkinél többet tudna Simonyi Imréről mondani?
 Sokat.
 – Gyulán; úgy tudom, ott halt meg az apja.
 Ha.
 – Imre nagyanyja, Veronika néni kilencvenvalahány évesen ment vissza meghalni Endrődre.
 Amúgy.
 – Alkata magas, sovány: Annabring! A Szmola-ág meg: borzasztóan feltörekvő!
 „Kész a leltár.”
 – A Porubcsánszkit sem kellett féltetni, összeszedtek egy csomó földet.
 Hogy későbbben a kollektív.
 – A német föld jobb volt.

SZÜLŐ, HÁZ

– Borbély dédapámnak (Imre öregatyjának) ötven évesen reszketett a keze, nem tudott dolgozni! Az övé volt az Annabring ház a templomnál.
 „A templomnál”, *tehát* a Templomuccában.
 Kovách Géza megírta volt...
 – Akkor biztos.
 Annabring Péter borbé.
 – Aztán nyitott a házban hentesüzletet a nagyapám, átadta neki.
 Imre nagyapja építette a házat.
 – Úgy tudom, a 171. szám, a plébánia mellett. Össze akar dőlni. Itt született.
 Nem a Szmola-házban?
 – A Szmola-házban nehezen lakhattak!
 A Malomutcán van a Szmola-ház.
 – Lakhattak máshol (lakhatott az új pár), de Mariska néni biztos hazajött szülni az anyjához!
 Meg aztán az leégett; úgy tudják, a zsuppfedél azért fogott tüzet, mert „valaki” – a falu hogyne tudná, ki volt ez az akárki – méregből fölgújtotta.
 (Van olyan falu, ahol az ilyen esetre ne lenne magyarázat? Tettes pláne.)
 Ez még.
 – Simonyi-emplékházat akartak csinálni az Annabring-házból az Illyés Alapítvány segítségével, 171 a ház száma! Zsóri Jánosé a ház.
 (Zsóri, akár e sorok rovójának kígyósi öreganyja.)
 (Gyulán, Csabán, Kígyóson, Simonyiban... Oly egyre megy?!)
 – A temetőben egymás mellett állt Annabring Péter és fia, Annabring János sírköve, a nagyapámén a márványtábla. A másikon, Imre nagyszüleién, a műköbe vésve a név.
 Mindkettő megvan a kiszedett sírkövek között.
 – Újat csináltattam, de már csak a nagyszüleimnek.

Amúgy, Simonyiban 2000-ben a nép azt mondja Imréről: „Szeleskedett íletibe ippen eleget.”.

Az unokahúg 2002-ben szenderült jobb létre.

TÓTUL HA, SVÁBUL NE

A kérésre, hogy támogassák meg némi központi összeggel a Simonyi-emplékház létrehozását, az érintett közemberek azt válaszolták:

– Ha mi ezt kiverekedjük (mert miért ne, ha nagyon akarjuk, elérhetjük!), a kákán is csomót keresők azt mondanák, hogy magyarkodunk!

Kérjék meg inkább a szlovákokat vagy a németeket, hogy Simonyi Imre Annabringására avagy Szmolaságára hivatkozva ők szerezzenek a havaselvei székesfővárostól némi (fanarióta) pénzt!

Szóltak hát – hallani, ej, regő rejtem! – a fölbátorított (lebeszél) emlékházállítástervezők:

– Kérnétek tán ti...

Simonyinak egy kis aprópénzt a Házra!

Annabring, Szmola.

(Még jó, hogy Imre nem hallotta.)

(Mert ő – Ő, s nem ti – aztán.)

(Mindhalálíg.)

Szóval hogy egy kis mani (leu, lei, lej, bani és bán) nekik is elkelne...

(Mondottuk volt: ha ezt Imre...)

Se sváb, se tót.

– Na ez az.

Így nem jár.

(Mondották – ? – volt Ammen helyett a jó urak.)

SIMONYIFALVA.

Simonyi meg a faluja.

Kurva egy szülőfalu volt

Ki tudja!

A Jóisten.

(Mert ha ő sem...)

– Ursz Traján, Bezsán Ilus... Mindenkit név szerint emleget! Traján valóban nem tudott magyarul, Ilussal meg, azt regélik, 1941 táján Félixfürdőn találkozott újra.

A SIMONYI-HÁZ

..Azaz Annabring-porta (a Templom-uccában, 2000 őszén): négyablakos ház az összeomlás előtti pillanatban.

Vert fal, némi téglá újraelapozás (aláfalazás) – látszik az utcafrontról a vakolattól már megszabadult részeknél.

A falu felőli első és második ablak közén: ajtó nyoma a falban. A borbély- és a hentesüzlet ki-bejárata.

Az udvari kisház (óllal, istállóval?) még csehebbül áll.

Dülőfélben.

Kút? Sehol.

Ablaküveg? Beverve.

A villanykaróról levágták.
Tök üres, tök sötét ház.
Megürült Annabring-porta a paplakon túl (plébánia szomszédságában).
Az ucca túloldalán, a templomkert végiben focipálya s piactér.
A zúzottkő (alig járható) úton, Templom-úcán kifele Talpasnak talpal egy magyar,
toronyiránt a Körösnek Belényesbe. A szegény ember akkor is erre kutyagolt Biharnak?
Simonyifalva és a váradi-aradi út közt 15 kilométer.
Ez a ház sem úgy fest, mint amelyet még föl lehet újíteni!
– Vadászi cigányok vennék meg! Nem engedjük.
Lerontanák, s helyébe raknák soktornyú keleti mesepalotájukat. Hogy oltyán bádogos
csicsaházat húzzanak a földig tarolandó (sváb, amúgy magyar) Annabring-ház helyére.
– Jó helyre jöttünk mi, nem mondom.
Kutya egy szülőfaluba.
„Simonyi Imre-falva”.

AZ UNOKAHÚG LEVELE

„Tisztelt Imre bátyám!
(Lényeges levél egy nemlétező kapcsolatról.)

Mottó: 'Jaj, magányos
kósza fajta,
árvaságnak
átka rajta.'
(Áprily Lajos)

Sokan megírták a hosszútávfutó magányosságát, beleélték magukat a helyzetébe, talán még utánozták is. Szükségtelen volt. Az üres lapra meredő költő magányossága életfogytiglani kiváltság és büntetés.

Volt, aki a maga mentségére ragadott tollat, én a te mentségedre fogok, Imre bátyám.

Gyermek voltam, óvodás korú, amikor megismertelek. 1956-ban találkoztunk először. Rád csodálkoztam, mert még soha nem láttam szakállas embert, csak festményen vagy fényképen. Egy családi vita közepébe csöppentünk mindketten. Te értetted, hogy miről van szó, és csitítani próbáltad a vitázókat, én meg kimenekültem a málnabokrok közé. Nehéz évek voltak – ma már tudom –, a hentes nagyapám kezéből kivették a bárdot, s helyette kapát akartak adni. A föld, a mi hat holdunk pedig nem tudott eltartani egy családot se, nemhogy kettőt.

Bizonyította hát a maga igazát mindkét testvér: az anyád, a törékeny természetű özvegyasszony, aki harcolt érted is, s a bátyja, az én nagyapám, aki már nem tudott úgy és annyit adni, mint évtizedeken át. Nem volt miből. De papír készült, pecsétes.

Tanúk jöttek, megbízható iparos emberek, s Annabring János vállalta, hogy kárpótolja húgát, Szmola Imrénét, született Annabring Máriát. A föld már nem jelentett értéket, a fele ház lett a családi béke ára. Tíz évben állapotok meg.

1963-ban meghalt nagyapám, de az özvegy nagyanyám minden értéket pénzzé tett, mert a halott nyugodalma azt követelte, hogy teljesítsük a szerződésben foglaltakat.

Igaz, külföldi állampolgár akkor Romániában nem örökölhetett ingatlant, a föld meg régen a kollektív tulajdonában volt, de kemény akaratú Szmola leszármazott volt a nagyanyám is, s így álltuk a szavunk.

Az '56-os eseményekről tudott a falu, a te sorsodról is értesültünk, Imre. Sajnos segíteni nem tudtunk.

1971-ben találkoztunk újra, Gyulán. Én főiskolás voltam és nagyon büszke, hogy költő rokonom van. A családi eseményekről kevesebbet beszéltünk. Régi ismerősökről kérdezgetél, akik nekem öregasszonyok voltak, de számodra fiatal, huncut szemű fruskák. Jó hazai kisüstit vittem, hogy érezd az itthoni ízeket.

És még egyszer találkoztunk: a gyulai fürdőben. Sötét öltönykabátod a válladra vetve sétáltál a sok fürdőző között. Én szólítottalak meg. Tíz percet beszélgettünk, s szabadkozva mondtad: „Meghívtalak volna, de már nincs miről beszélnünk, mindent elmondtunk egymásnak.”

Azt hiszem, akkor halt meg az utolsó rokonom számodra. Én voltam.

Ha valamennyire ismerlek, azt a verseiden keresztül értem el. De azt is tudom, hogy a lírai én és a költő közé nem lehet egyenlőségjelet tenni.

Most, hogy felfedezték a létezésem a veled foglalkozó írók, szerkesztők, megpróbáltam feleleveníteni az emlékeim, de félek, hogy az epizódok soha nem szerveződnek történetekké, s ha átrendezem az eseményeket, meghamisítom a valóságot.

Bevallom, hogy az Annabring házat egyedül nem tudtam javíttatni, így eladtam. A pénz elértéktelenedett, s csupán új sírkőre telt belőle a nagyszüleim sírjára. Mégis fogott az '56-ban elhangzott átok: Legyen miből, de ne legyen kit taníttatni. Súlyos szavak, rám vonatkoztak, de a kétségbeesés mondatra.

A föld, a jó német föld megvan. Hol terem, hol nem. Egyedül nem tudtam munkálni. De ragaszkodom hozzá. Annabring vagyon.

Mert rokonok vagyunk mi mégis, Imre bátyám. Olyan magányos fajta, öntörvényű, nagytörvényű emberek.

Tisztelettel unokahúgod:

Hévízi Ottilia.

Simonyifalva, 2000. július 24.”

RENDÜLETLENÜL

Az oroszok éppen kifelé mentek (az utója valahol Záhonynál járhatott). Másról beszélgettünk, amikor Imre váratlanul azt kérdezte tőlem:

– Te elhiszed, hogy kimentek?

Igen; Bucsa felől Karcagnak tartva a városszéli sorompónál magam is integettem az utolsó, keletnek tartó szovjet tankokat szállító vonatszerelvénynek.

Mert ő nem hiszi.

1944-ben bekovártélyozta magát hozzájuk egy orosz tiszt, akivel a végén egész jóba lett. Amikor a fronttal tovább kellett mennie nyugatra, hívta, menjen vele, mert hogy az Imréhez hasonló emberekre nehéz idő jön.

Imre azt válaszolta: szereti a hazáját, itthon marad.

– Ahova mi egyszer betettük a lábunkat, onnan soha ki nem vonulunk!

Majd ő nagy embert csinál Imiből, tartson vele.

Imre utolsó szava a NEM volt.

A h a z á r ó l a z u t o l s ó s z ó j o g á n

S esténként még megfoltozom a zászlót.

Azt a régit! – Ha a piros híjával

van a pirosnak: József Attilával.

S a hóhér a fehért vérrel hinti:

fehérrel írom rá: Bajcsy-Zsilinszky.

S ha valaki bepiszkítana a zöldbe

*ráhímezném: ez a Házsongárd zöldje.
Hol fél-Magyarország ÉL zöldellőn
édes Dsida, drága Karácsony Benő.
S hogy: „Krúdybiedermeier”? – az a kín! –
Szindbád gyötrelme: Széplány-Podolin!
S ha akárki (tán éppen Ó?!) erővel
tépné meg: hát akkor Szabó Dezsővel.
Igen e megszaggatott, ez volt AZ A zászló:
EZ volt az ifjúkor! EZT foltozom.
Ó, tépett zászlóm: rongyos ifjúkorom!*

*Végső mulatsága ez már a vénnek.
Tettnek nem sok. Ámde elég reménynek.*

*Ifjúkor? Tépettség? Foltok? Régi zászló?
Ó, folt-hátán-folt-Márai!
Ó, folt-szent-Németh-László!*

– mennydörgé Imre, valahol mélyen, ríva.

(2000)

A TÖBBIT BÍZZA RÁM. ÜDV. IMRE

Levelesládából

Az első levél, amit Simonyitól kaptam, az 1971-es csabai föllépésével függ össze. Ha jól gyanítom, az esten való közreműködésre Simonyi által kiszemelt színész(nő) meghívásáról, meg Márai-könyvekről lehetett szó. Utólag ki tudja pontosan?! Számomra nyilván nem volt olyan érdekes, mint Imrének, akinek viszont nagyon! Az utolsó levele 1992-beli.

17-et őrzök a Simonyi-levelekből, több valószínűleg nem volt. (Meg azt a 2-t, amit hölgyismerősöm adott át megőrzésre.) E levelek hangja a lehető legtermészetesebb módon egész más, mint amiket Nagy Gáspár nekem küldött (l. Gazsi írja Miskának: Életünk, 2009/11-12. 43-56.). Aki ismerte Simonyi Imrét, annak költői a kérdés, hogy miért! Édesapámmal egyidős, tehát nemzedéknyi a különbség köztünk. Aradi ő is, mint az én családom, de például míg ő – mondom, aradiként - inkább biharinak érzi magát, mi aradiként igyekszünk őrizni csanádi mivoltunkat, s nincs bajunk aradi magyarságunkkal sem. Nagy Gáspár finomsága volt számomra a vonzó, s nem Simonyi nem ritkán durvaságig fajuló keménysége. Gáspár értő barát, aki segít akkor is, amikor nem tudsz róla, Imre értetlen atyai 'barát', akitől nem idegen a másik ugráltatása. Csak hogy pár példát említsek...

Levelesládából című sorozatom második darabja ez a mostani (az első az NG-leveleket üsmerteti), amely igyekszik bemutatni a nekünk írt Simonyi-leveleket, megkísérelve leírni, vagy legalábbis jelezni, milyen – minket illető - körülmények közt vetette papírra ezeket a sorokat Simonyi.

Kelkezés egyetlen Simonyi-levélen sincs, a borítékon található postai bélyegpecsételésen vagy kiolvasható, vagy alig látható, elmosódott időpontot vettem alapnak. Egy-két esetben ez sem volt lehetséges, hogy miért, a levélnél utalok rá, s a sorrendet a tartalom alapján igyekszem meghatározni, hogy minden darab a megfelelő helyre kerülhessen. A levelek szinte kivétel nélkül Gyulán íródtak, amelyik nem, jelzem. Az általa elkövetett aláhúzásokat hasonló módon írom; zárójelei ferdék, nem kerek.

Egy helyen 'nyomdafestéket nem tűró' megszólítással él Imre, ám én úgy gondolom, közölnünk kell, hogy világos legyen az őt nem ismerő számára is, milyen nyelvi fordulatok szaladtak ki nem is olyan ritkát a valóban nagy, ám hamar indulatba jövő költő száján. Az utolsó előtti, Fehérvárra küldött 1977-es levele pedig kisedd S. I.-gyűjteményem egyik legérdekesebb s legértékesebb darabja.

Csabán valósággal nyűszítettek az elvtársak, ha megláttak Simonyival. A legemlékezetesebb az 1970-es esetem Imrével.

A Népújság szerkesztőségében óva intik gyakornoktárs barátomat, B. M.-t, hogy Sarusi nevű haverjához hasonlóan barátkozzék *Simonyi Imrével* – tudod meg 2001-ben a cimborádtól.

Épp akkor fejeztem be Tanácsi-úti sétám Imre bácsival.... Szerkesztőnk (a Búzapiac-téri Pártházban tartózkodó szerkesztőségben) már tudta, mi nem történt a csabjanszki Sztalin-úton a másik gyakornokával, azzal a rosszcsonn Miskával.

Ahogy karomba karolt Imre a csabai Fő-uccán, végig az volt az érzésem, figyelnek! Pártlap pártmunkás-jelölt párthírlap-író gyakornoka csak úgy, ukk-mukk, végigvonuljon kart karba öltve a Tanácsköztársaság úton ezzel a gyulai ellenforradalmárral...

Képtelenség.

S mit ad Isten, 30 magyar év után kiderül, jól tetszett érezni! S nem üldözési rögeszme riasztotta érzékeidet.

Újfőnt nem.

Ahogy vonultunk Imrével kart karba öltve a csabai Fő-uccán a déli verőn az ebédelni igyekvő, ebédből megjövő elvtársak és elvtársnék, meg magunkfajták áradó tömegében, kissé ijedten néztél körül, ki lát benneteket? Mert ha csak egy is a mellettünk elhaladók, minket

vizslatók közül jelenti a főnökeimnek, már megint állás nélkül vagyok. Ráadásul eleve nincs ínyemre, ha férfi karol belém... (Hölgy, pláne csinos, hogy a csudába ne..., sőt! Éppen ínyünkre...) Imre minderre fittyet hányva vonul velem végig a Csaba cukrászdától a Vasútig tartó kétezer méter hosszú - négyezer lépésnyi? - Andrassy úton, a fülemben baráti intelmeket sűg...

Hogyne lett volna rosszul a pártházi pártlap pártmunkás rovatvezetője?! „Csak nehogy úgy járj, mint a Miska barátod!” Mért, Miska hogy járt? „Simonyival egymásba karolva vonult végig a Tanácsköztársaság úton...” (Simonyinak az időben nem volt jelenése a helybéli 'irodalmi' sajtóban: nem volt, mert ki volt onnan tiltva. Erre föl a munkatársuk – a munkatársa a pártlapnak...)

Csak gyanítottad, miért nem kedvelnek téged az ötvenhatos ellenforradalmárokat szívből gyűlölő csabai pufajkáslapnál! Hogy 30 év múltán a barátodnak eszébe jusson: persze, a lapnál abban a pillanatban tudtak az általad elkövetett elvtársiatlanságról! 'Ellenforradalmárral' grasszáljon a lapjuk gyakornoka...

E levelekből is kiderül, miért volt köztünk tartózkodó a viszony. Hogy miért távolodtam el tőle újra és megint... Hogy valamikor újfönt csak rányissam az ajtót a Dob utcában, a '48-as utcában, majd végül az Erkel téren. Rányissak, amíg tehetem.

E munkácskával is rányitok Imrére.

... Simonyi Imrére! S nem Szmolára. Mert Imre nagyon haragudott volna, ha valaki le-Szmolázza! (Biztos ráborítja az asztalt.) Mert őt úgy hívták, hogy SIMONYI IMRE. Így döntött. S illik ezt tiszteletben tartanunk... egyszer s mindenkorra.

1971. legeleje

Koperta nélkül megmaradt levél. „Miska! Miután ez a B. harmadik levelem is válaszolatlan hagyta – természetesen minden további kapcsolatot megszakítok vele. Magát viszont megkérném, ha találkozik vele kérje meg, hogy azt a könyvügyet intézze el...” Hogy milyen könyv volt, fogalmam sincs. Tán a csabai könyvtár Márai-köteteiről volt szó, mert hogy arra biztatott bennünket, csórjuk el, neki azokra halaszthatatlan szüksége volna! Csodálta, hogy Csabán egyáltalán közkönyvtárban lehet Márai. Mert a csabai könyvtár valóban ilyen volt. Féja Géának, Lipták Pálnak köszönhetően. A hatvanas években pl. Új Symposiont, Párizsi Magyar Műhelyt is kínált, s a legismertebb nyugat-európai napi- s hetilapok is ott virítottak a hírlapolvasó szabadpolcain. Nyelvtudás nélkül is meg-megértette az ember egy-egy címlapképükről, mi nem történik velünk. Aki meg túl gyakran emelte le őket a helyükről, a besúgó könyvtáros bácsi jelentésében névsorba került: „Gyakran olvas angol nyelvű könyvet, újságot:...” – és jött a több mint gyanús alakok díszes névsora. Hogy amikor most ráakadjak a kopóiratra, ott lássam egyik akkori legjobb cimborám nevét is. Hogy elüldözzék a hazájából e piszkok a barátomat. 'Márai a csabai könyvesházban'...

1971. I. 26.

„Miska! Gondolkoztam a műsor címén: ne 'Szerzői est' legyen – ezzel lelőnénk az esetleges TIT-estet, de egyéb megfontolás is vezet ebben az elhatározásban – hanem egyszerűen így: IRODALMI EST. Közreműködők Simonyi Imre költő és Goor Nagy Mária a Thália Színház tagja. Kérem, azonnal értesítse H. J.-t, hogy már a műsorfüzetet is így nyomassa és a plakáton is így hirdesse. Jobb így!!! Üdv. Simonyi Imre”. Nyilván ahogy rendelte.

1971. II. 5.

Imre első hosszabb levele hozzánk; majdnem olyan 'több rétegű' – több hasábra-nézetre szabott -, mint NG egyik-másik levele. Persze, a csabai est előkészületeiről... Goór még nem tud semmiről, ezért H.-nak „a héten kétszer is írtam; egyrészt, hogy Goórnak azonnal írjon még egyszer felkérő levelet, másrészt hogy most szombaton jöjjön át Gyulára... hogy némely

részletet megbeszéljük. /Ő sem írt semmit a leveleimre./” 15-én készül haza Pestről, „de ha addig nem tudok valami egészen biztosat, akkor nem lesz előadás! Ugyanis most már kezd idegesíteni a dolog”. Azaz: vagy a szervezés gyatra, vagy az állambiztonság Simonyi-lassítása sikeres, vagy mind a három (mondaná Imre, ha mondhatná, s rád emelné az asztalt). Arról nem beszélve, hogy „tekintettel kellene lenni az én rongyolt idegzetemre.... Vasárnap – hacsak nem jön közbe valami – én még átmegegyek magához”. Jött is, a Corvin utcába, ahol jól érezte magát: parasztpolgár ház, nem emeletes torzszülemény ki tudja hanyadik emeleti odúja – később a Lencsési lakótelepen még majd szintúgy meglátogat, akkor már gyermekeimet készítetve ámuldozásra. „...ha a hugának van kedve, főzzön valamit, mert itt nincs időm ebédelni: délben be kell mennem Anyámhoz, aztán rohanok a vonathoz. Majd viszek át magammal könyveket, s verseket olvasunk. Jó? Így valamiképp mégiscsak megtartjuk ’az előadást’.” Majd a levél margóján arra kér, hívjam föl a Tháliát, tudjam meg GNM címét, keressem, rendben van-e...

1971. /II./...

Székesfővárosunkban, Budapesten föladott levél. „Miskám! Górával érkezik. Én szombat este megyek Gyulára és hétfőn az 5-órással Csabára. Üdv. S. Imre”. Imre szervezi a csabai ifiház Tizek Körében tartandó estjét, amit szerénységem ajánlott be a vezetőjének, H. J.-nak (valójában...-nek.). Élete első csabai bemutatkozása lett ez? Nem csak emiatt izgatta. Izgatta minden hasonló föllépése, nagyon készült minden szereplésére. A Viharsarokban elnémítva hogy ne lett volna számára fontos minden közszereplés... Rólunk nem is szólva. Sikeres partizánakciónak éreztem; hogy áttörünk egy falat. A hallgatását? ...Elhallgattatását. Még inkább: a butaságét.

1971. II. 21.

A csabai Simonyi-est után több levelet írt Imre Gyuláról Csabára annak a hölgyismerősömnek, aki velünk ült az est előtt a Körös Szálló kávézójában, s ahol Imre olyasmit is kiejtett a száján, hogy annak a nőszemélynek, aki tőle akar valamit, kézen kell állnia. A hölgy, jóval az esemény után, két levelet adott át megőrzésre. Ahogy olvasom őket, kiderül, az első, amely Imre szerelmi vallomása volt, nincs köztük. Hogy a fiatal hölgy azt találta válaszolni Imrének, nem tud kézen állni, kapta az újabb, értetlenkedő, majd aztán a következő, megint megértőnek mutató levelet. A szerelmi vallomására adott elutasító választ így fogadta: „Kedves B.! Hát bizony kellett néhány nap, amíg felocsudtam ettől a taglóútszélről. Levele ugyanis otromba, sértő – még hozzá indokolatlanul. Hogy ’egy kalap alá veszem a nőket?’ talán épp fordítva: nagyjából egészéből ők bújnak egy kalap alá. Erről csak nem én tehetek?! Amikor Magát észrevettem: épp az érdekelt elsősorban, hogy vajjon a ’kalapba’ tartozik-e, avagy nem?! Ha nem: az nagyon jó lett volna....” De nem szerette Imre, ha valaki ugyanolyan hangon szólt vissza, mint amit ő a lehető legtermészetesebbnek tartott... a maga részéről! Az persze más kérdés, a megismerni óhajtott hölgynek szembesítenie kellett-e Imrét azzal a tornai hiányosságával, hogy nem képes az említett mutatványra. Mondhatni ’emberére talált’ a csabai nagylányban. Imre máshoz szokott?

1971. III. 3.

Csabai hölgyismerősöm és Imre levelezése, mint említettük, folytatódott. Elég furcsán. Ugyanis B. (Bcsabán Gyuláról) Imrétől III. 3-án lepöcsélt bélyegű levélben értesült arról, hogy még nem kapta meg a szerelmi vallomására adott elutasító választ, és idegesíti, hogy vajh mi lehet a levelével? Imrénél jobban ki ismerhette a III/III-as úrelvtársak levéllelőrző szolgálatát... „Drága B.!” – kezdi kedveskedve Imre, még mit sem sejtve B. bizonyos (előbb már említett) testi fogyatékoságáról. „Nagyon idegesít az a levél. Kérlek, szánj rá pár percet és írd meg, hogy végül is megérkezett-e, vagy nem? /Majd ha átjössz, élőszóban

megmagyarázom, hogy tulajdonképp mért is idegesít?"/ A Simonyi-levelek kopertáján – ezen is - hátul a ragasztásnál további ragasztások: vagy Imre, vagy a III/III. igazított rajta egyet. S adta, mikor adta tovább továbbításra – mi több, kézbesítésre (már ha nem sikerült valami főbenjáró bűn elkövetését rábizonyítani, legalább gyanítani) – a Simonyi-levelet... némi hónapos késéssel? Megkeverve levélíró, levélvárót, illetékes avagy illetéktelen levélolvasót.... Vagyis ez a levél valójában az előzőt megelőző levél... Csak hát. Ha.

1972. X. 25.

Az első Simonyi-levél Veszprémbe, az irodaházi Napló szerkesztőségbe igen kurta. „Kedves Miska! Meg van-e Magának az az antológia, amiről a nyáron beszélt? Ha igen, kérem küldje el nekem. S még valami: kérdezze meg Konczot, miért nem hozta a korábban beküldött verseim? S hogy a jövőben kell-e a Naplónak vers tőlem! Írjon! Üdv. S. Imre.” Kurtának kurta, de egyértelmű. Örül, hogy immár Veszprémbe is van híve. Van valaki, akinek elmondhatja – aki azt meg is hallgatja -, hogy most épp mi a teendő. Hogy milyen válogatást emleget, már nem emlékszem. Koncz?... A lap főszerkesztő-helyettese volt, neki köszönhetem veszprémi állásomat. Ő szerkesztette a lap hétvégi művészeti-művelődési mellékletét, s mint alkalmi költő s a magyar költészet szerelmese, híve Simonyinak is. Nyaranta valóban hazajártam... Gyulára is: apámhoz a Kisoláhvárosba, meg a Várszínházba, a Várfürdőbe, unoka-nénémékhez Újváriba... Meg persze Imréhez be-bekukkantva – a párommal is, aki igen elbámult, máig csodálva Imre édesanyjának áldozatát – a Dob utcai remetebárányba.

1972. X. 30.

Megint sürgöt, küldjem a könyvet! „Persze, hogy annak nincs értelme, hogy maga ott írjon róla. Örülök, hogy tetszenek az új írásaim. /Az októberi Alföldet, Új Írást is látta?/ Koncznak rövidesen küldök verset.” Azaz eszerint a Napló újság már közölte az előbb emlegetetteket. „/Viszont: az említett vers honoráriumot nem kaptam meg. Melyik számban jött az a vers?/ Arról pedig senkinek egy árva szót se, hogy a könyvet elküldte nekem. Értjük!?” Értettük. „Legyen rám, s helyzetemre tekintettel! A többit bízva rám. Üdv. Imre.” Úgy is lett. Hogy mi, nem tudom.

/1975./ III....

Ezúttal már odakerül a nevem mellé a kopertán a megtisztelő és elismerő (és ezúttal persze hogy túlzó, hisz még csak egyszerű munkatárs, ’kezdő újságíró’ vagyok) „szerkesztő” megnevezés. Megint szervezkedik, ezúttal Gyuláról indítja veszprémi estjét. „Kedves Miska! Szokoly Tamás járt itt, s mondta: ősszel megcsinálnák nekem Veszprémbe azt az estet. Most írtam Neki. Magának is írok, méghozzá azért, hogy legyen az ügyben Sz. Tamás segítségére. Nekem október felelne meg. Ha a dolog perfektuálódik, majd megírom, hogy melyik színésznőt kérjék fel a közreműködésre. A fontos, hogy ügyesen szervezzék meg: legyen közönség! Szeretettel üdvözlöm: Simonyi Imre. Természetesen hivatalos /a rendező szerv által történő/ meghívást várok!” Mi tagadás, Sz. T. mindent megtett a sikerért. (Mi magunk örültünk, hogy valamit mozdíthatunk... Bármit.) Üldözték is eleget szegény Szokolyt, amiért Simonyi-féleket (Csoórit, hasonlókat) hozott Veszprémbe! A Georgi Dimitrov nevű bolgár főfőtovarisról elnevezett vármegyei művelődési ház népművelőjeként, irodalmi színpadának vezetőjeként, a helyi fiatal írók köre főszerzőjeként... épp elég borsot tört a Pap-birodalom nacsalnyikjainak orra alá.

1975. VI. 25.

Már ősz lévén, Imre – okkal – sürgöt. Hogy nekem (a Napló újság „szerkesztőjé”-nek) hiába írja, más dolog. „Miska! Eddig még nem kaptam meg a hivatalos felkérést. Kérem nézzen

Maga is utána, hogy mi is a helyzet ott a kulturházban: mit várokoztatnak!? Ha megjön a felkérés, küldök Magának fotót és verset a Napló számára. Maga pedig ír egy beharangozó cikkekét. Üdvözlöm: Simonyi Imre.” Épp elég oka volt hivatalos fölkerésre várni! Hogy miért várokoztja a művelődési ház? Mert még ’maga’ – azaz a magát irányítónak vélő - III/III–as (ügynök, és tartótiszt, és főtiszt) is bizonytalan, kell ez neki(k) egyáltalán?!... Simonyi Veszprémben, a királynék – no meg Pap János – városába!... Beharangozni meg beharangozunk, rajtuk nem áll, ha engedik a harangocskát megkondítani. Ugyanazok, akik ’netán’ lassítják – ha tehetnék, megakadályoznák – ezt az egészet.

1975. IX. 26.

Költemények, levélkísérettel. „Miskám! Itt volnának a versek. Ezeket gondolnám, hogy hozzák a szerzői-est előtt (szombat? vasárnap?) valamelyik számban. Szeretettel üdvözlöm: Simonyi Imre. A Heten c. darabnál felhívom figyelmét egyazon-kétféle kötőjellel megy s nem nem gondolatjellel!” Hogy az olvasószerkesztő erre mit mondott, emlékszem (persze, hogy elsőre elküldött bennünket valahová!), a tördelő viszont megértőbb volt. Hogy mi lett a végeredmény? Ahhoz elő kéne venni a lapot. Tény, hogy a hétvégi mellékletet igényesebben szerkesztették, jobban odafigyeltek az efféle apróságokra. Ha netán megjegyzed, hogy Simonyi rendszeresen szerepel a Népszabadságban, ünnepi hajlékonyságuk fokozódott – majdnem odáig.

1975. X. 1.

Estje lesz Imrének, jönnek hát sorban az eligazítások. „Miskám! Megkaptam a levelét! De mi az, hogy „csillag alatt” „esetleg” megemlítik, hogy ott lesz valami velem és körülöttem? Hát vagy ad a Napló egy előzetest, /főcímben S. I. szerzői estje/ néhány mondatban megemlítve, hogy kik működnek közre, hol s mikor lesz a dolog – vagy ne hozzanak róla semmit. Ha a Napló netán színvonala alattinak minősítene akár engem, akár az estet, akár a verseim: ez joga. De „csak úgy” csillag alatt /s főként: „esetleg”/ hát ilyet nem játszunk kedves Miska! Jó? Akkor inkább semmit! Kissé kijöttem a béketúrésból. Üdvözlöm: S. Imre.” Okkal jött ki a béketúrésból, csak hát az úgynevezett ’Magyar’ ’Szocialista’ ’Munkás’ ’Párt’ nevű műintézet veszprémvármegyei bizottságának napilapját nem mi ketten szerkesztettük Simonyi Imrével! Tudhatta ezt ő jól, biztos tudta, de tán nem eléggé. Szóban ilyenkor olyasmivel egészíti ki mondandóját, hogy ha nem úgy tesznek, ahogy kéri, hát menjenek... Oda, éppen oda... Egyetértettem vele. Azon túl nem sokat tehettem. Ha volt hozzá bátorságom, odaraktam K. I. főszerkesztő-helyettes melléklétszerkesztő elé, olvassa, mivel fenyegetőzik Imre. Ijedős ember volt szegény Pista, majdnem annyira, mint mi (mármint hogy mi a Simonyin kívüli Simonyi-barát világban), de neki ’amarra’ is figyelnie kellett, sőt, igazodnia. Mi az hogy: ’csak úgy’, pláne ’csillag alatt’, netántán ’esetleg’. ’Sorok közben’. Simonyiról lévén szó, pláne hogy pláne.... Koncz István? A hatvanas-hetvenes évek hithű kommunista veszprémi lapszerkesztője az 1950-es években papnövendék, 1956-ban főlzabadtan köszönti költeményeiben a forradalmat, hogy az egyik föltétlen hitből a másik föltétlen hitbe csúszó ember a rendszerváltozás után halálos betegen a Népszabadság szerkesztőjeként szaktársai közt az egy igaz hitet kísérelje meg hirdetni – gyanúnk szerint tökéletes sikertelenséggel... Ki másét: Krisztusét. Krisztusét!

1975. X. 16.

Talállok olyan levelet Simonyiék közt, amely újrarakasztva cseppfolyós ragasztóval lett leragasztva, a többi (mint ezt is) ragasztószalaggal újfönt ragasztotta le a küldő, avagy az útközbeni... levélbiztos ’biztos elvtárs’. „Miskám! Kérném, hogy küldjön nekem a Naplóból 3-3 számot, abból is, amiben a versek, abból is, amiben az előzetes jöttek! Sylvianak ugyancsak adjon fel 1-1 példányt belőlük. ...Tamás hogy van? Beszélte vele?! Szóval: várom

az újságokat... Ölelem: Imre.” Eszerint K. teljesítette Imre követeléseit. Szokoly Tamás pedig... Akkor is, utóbb is, egész a jó három évtizeddel későbbi haláláig gyakran volt rosszul: hol bajban, hol megint bajban. Hogy közben írja, míg írhatja, a költeményeit. Amiben – a költészetén túl – pl. különbözött Imrétől: nem vette olybá, hogy őt állandóan ellenőrzik a titkosrendőrök. Imre olybá vette – okkal-joggal, látható a mára már kutatható kopójelentésekből. Pedig neki is lesték szinte minden szavát (hogy a szavait napra nap igazoló tetteiről ne is szóljunk) – majdnem ugyanazok, csak Gyula helyett Veszprémben. Óvatos egyikőjük sem volt! Csak Imre pohár ez-az hatása ellenére is tökéletesen józan állapotban izgatott, Tamás a több tucat pohár italtól némiképp átalakulva is nyílt uszítás nélkül. A zsarnokság ellen Tamás a tetteivel (leginkább a szervezéseiével) lázított. Imre: amivel lehetett. Ami belefért!!!

1975. X. 17.

Ezúttal levelezőlapot küld. (Borítékra 1 forintos, levlapra 60 filléres bélyeg kell, tehát megéri, ha rövid a mondókánk. Megérte, amíg a posta ezt megengedte; az átkos Kádár-korszakban a hírház ezt megengedte nekünk, a boldog emlékezetű újraépülő vadkapitalizmus 'nemzeti' hírháza beszüntette ezt a szabad választásunkon múló lehetőséget.) (Szabad választás? Addig, amíg övék nem a döntő szó. Az álladalmi - vagy egyéb, mi több magán, sőt, nemzetközi, mi az hogy, nemzeteken felül álló – egykéz.) „Miskám! Föltétlen kérje meg a két fotóst, hogy küldjenek az összes felvételekből /illetve Magának adják át, és Maga küldje el/ lehetőleg 2-3 kópiát mindegyikből. Sylvinek pedig Maga póstázza fel; ugyancsak: 1-1 példányt a jobbaktól, persze olyanokat is, amelyen mindketten rajta vagyunk. Ölelem: Imre. Az eredeti két fotómat kérem küldje vissza.” A lap fényképészeivel – kartársaimmal - ugyan természetesen jóban voltam, ám hogy az összes Imre-képet elkérjem tőlük... Ráadásul át is adják azokat... Majdnem lehetetlen földadat... Az est? Igen jól sikerült. Telt ház a Dimitrov – a magunk szava járása szerint a „GYERÜNK GYURKA BÁCSIHOZ” JÁTSZÓHÁZ – kamaratermében, s Imre azzal merevítette le a költészet helybéli szerelmeseit, hogy a derekát kihúzva egy adott szent pillanatban, melyet odahaza, a Dob uccában alaposan kifundált, fölépített, magában ezerszer lejátszott, a Gyerünk Gyurka bácsiban is oly jól időzített, hogy „Az Árpád-házi királyok szellemi örököse áll Önök előtt!”-től leledmedtek... A megdöbben hallgatóság azzal tisztában volt, hogy Veszprém Gizellának – no meg Istvánnak – köszönhetően a magyar királynék városa, de hogy a magyar királynők városában egyszer csak (mást ne mondjunk, Pap János országglásának javán) élénk álljon egy Körös-parti költő, hogy ő lenne az utolsó Árpád-házi?! ... Aki ott volt, máig nem felejt. Imrét nem lehet elfelejteni. Mármost hogy az nem tudja – míg él, mert utána a helyzet változik – Simonyit feledni, aki egyszer is hallotta... szavalni. Költői művet előadni, mi több, megszólaltatni. Szóval hogy akit megfogott Imre költészete. Nem kíméletlenül kemény hangja, hanem e leplezetlenül 'színpadiasan' (mert hogy színpadon hogy szólaljon meg a színész, az előadó, a szavaló, ha nem színpadiasan, tehát hatni akaróan, 'hatásvadász módon' hatást kiváltani akarván?) élénk tárt költészet igazságaival.... Csak azt nem tudjuk, helybéli, vagy Imrét jobban ismerő békésvármegyei – Imrét ide is elkísérő? – kopó számolt-é be az illetéktelen illetékeseknek eme szép est fénypontjainak árnyoldalairól. (Azok, akik ha tehetnék, 2010-ben is e fények árnyai után vadásznának; ám, sajna, hiába kapkodnak. 'Simonyi'-t hogy lehetne megfogni?)

1975. /X./....

Ezen a levelén nincs lebélyegezve a bélyeg – újrahasznosításunkra vár. „Miska! Könyörgöm! Szerezze meg a két fotóستól az összes felvételeket. Valamint küldje vissza a lapban s a meghívóban lehozott két eredeti fotómat. Azokra szükségem van. Ha csak módjában van küldjön a három számból 1-1 példányt, amelyekben előfordulok. Sunyovszkynak küldött belőle? Természetesen mind a háromból. Tamással mi van? Kérem, ne hagyjon egyoldaluan

leveleznem. Ez a halálom. Egyébként se vagyok jól. Üdv. Imre.” Sajtófényképésztől elkérni a teljes fölvetel-sorozatot, csak úgy, baráti alapon... Nagy néha megesik, hogy hallgatnak rád. Ám hogy egy fiatal újdondász 1975-ben (Veszprémben!) visszakapja a nyomdából az általa leadott képet... Ennél is lehetetlenebb. Majd egyszer, ha véletlen visszajött. Sunyovszky? Igen, meg Goór. Mindig a legjobbak – s mellesleg, nem mellékesen: a legszebbek - közül valaki. Persze, hogy nő illett Imre mellé az estjére (Gyulán, Csabán, Veszprémben, bárhol a kerek egy, Simonyi által becserkészhető világon)! Jó hogy nem férfi... Ilyen meleg hangulat Imre körül elképzelhetetlen lett volna. Épp e rendre férfi-női előadói páros tette – Imre, meg a jó előre és jól kiszemelt színésznő jóvoltából – férfiasá a Simonyi-esteket. Hogy hol dübörögjenek, hol sírjanak, hol telve legyenek magabizással, hol dacos keserőséggel háborogjanak... Megjelenítve a Simonyi költészetét átható-átítató-belengő élethalálharc minden rezdülését.

1975. X. 24.

Az e havi Gyula-Veszprém postai levél csúcsforgalmat lezárva Imre azt írja levlapján: „Miskám! Az ég áldja meg! Írtam, hogy a két fotóstól szerezzé meg s küldje el a felvételeket. /Az újságok megérkeztek, köszönöm!/ Sylviának ugyancsak küldje el... Mi van Tamással? Aggódok érte! Milyen visszhangok vannak a városban az előadásra? Szerintem: rossz voltam. Dehát nagyon beteg voltam. Tulajdonképpen le kellett volna mondanom az estet. Sajnálom, hogy nem voltam az igazi. Ölelem: Imre.” Imre jól érezte, hogy valóban nem volt olyan átütő, mint szokott. Szíven ütött bennünket Árpád-háziságával, ám versmondása egy árnyalattal alatta maradt a tőle megszokottól. De Veszprémben ez is épp elég volt – pl. ahhoz, is, hogy Tamást tovább nyomorgassák. Kik? Kik-kik! Azok, akiknek az időben az volt a dolguk: mások megnyomorítása. Hogy a küzdő-vergődő lélek szeszbe fojtsa félelmét. Imre nem, Imre bírta szesztelen is.

1975. XI. 1.

Csoda, ha belefáradt a várakozásba? Értem, hogyne érteném a dühét, amit eddig magába fojtott. Ezúttal meghagyom levele eredeti tördelését.

„Miska! Hát most már aztán a kúrva Isten bassza meg Magát is! Egy árva idegzetem van. Azzal ne basszon ki. Jó.

Én az alábbiakat kértem:

1. Az előadás során két fotós kattogtatott, a föld alól is kerítse elő őket, és szerezzé meg az összes felvételeket, amit rólunk készítettek. Fontos!!!
2. A két eredeti fényképetem kaparja elő valahonnét és küldje.
3. Én is voltam újságíró!!! Elfekvő példány kell hogy legyen a szerkesztőségben, kapjon 1-1 számot mindháromból és Maga küldje el Sylviának...
4. Ne bízson semmit arra a... baromra, aki már ott úgy kiborított, hogy az előadást alig bírtam megtartani.
5. Levelemre postafordultával válaszoljon /attól a gyereke nem lesz betegebb!/ mert egyébként a kurva életben szóba nem állok Magával.

Most aztán tényleg dühös vagyok!

Nahát, üdvözlöm:

Imre”

Szó mi szó, nyilván úgy esett, ahogy Imre írta. Az, ami gyanítható. A lapnál nem boldogultam a dolgával, ránk sem hederítettek. Ráadásul '75-ben már kezdett forró lenni a lábam alatt a talaj, úgyhogy éppen futóféliben vagyok, januártól már máshol dolgozom. Épp ezért szedem az irhám: erőszakos pártmunkások irányítják a lapot, akik hogy lennének a legkisebb megértéssel S. M. vagy S. I. gondjai – még hogy gondja, netán inkább egyszerűen csak kérése – iránt. Hogy hogy magyaráztam meg Imrének, nem emlékszem. Nem tudom,

sikerült-e. Hogy később is szóba állt velem, az igaz. Én meg vele. Mert gyakori türelmetlensége és alkalmankénti féktelen durvasága, bevallhatom (tán máshol is megtettem!), taszított. Ami valamelyest a közelében tartott: a tisztelet TISZTA KÖLTÉSZETE iránt. (Ahogy, mit lehet tenni, ezt is bevallottam már...)

1977. VIII. 26.

Két évvel később, amikor már a Naplót követő (még mindig Vp-i) Vármegyeházáról is továbbmenekültem a legközelebbi megyei laphoz, Székesfehérvárra, jött e levél Gyuláról. Ahol a pontos címzés szerint Imre megtalált. (A fiam, aki Fehérvárt végzett mérnök, 2010-ben örömmel fedezi föl asztalunkon atyja székesfehérváriságának eme bizonyítékát). Nyilván nem véletlenül. Nyáron már megbeszélhettük, amit meg lehetett vele? Mert amit nem, azt aligha. Hogy bennem maradt a túske, alább kiderül. Ez is az eredeti bekezdésekkel (mert ennek itt is van némi jelentősége) kerül ide levelesládánkból.

„Miska!

Mit számárokodik? Hiszen az a pár évvel ezelőtti gorombáskodásom egyszerűen a betegségem számlájára írandó. Tulajdonképpen abban az állapotomban le kellett volna mondanom a veszprémi fellépést, hiszen alig álltam a lábamon, s csak félig-meddig voltam a szellemi képességem birtokában.

Azóta – némi közbülső javulás, vagy látszat-javulás után – különösen tavaly őszi óta meredeken esek lefelé.

Operáltak egy gyanus dologgal, de a testem különböző pontjain egyéb idegesítő tünetek jelentkeznek.

De a nagyobb baj: az idegzetem bomlása, gondolkodó képességem tompulása s az ezzel járó állandósult szorongás, hogy mi lesz velem?

Egy éve lassan, hogy nem tudok dolgozni: teljesen kiürültem, nincs semmi mondanivalóm.

Túl nagy terheket viseltem, cipeltem ötvenhat éven át. Az ötvenhatedikben kiderült: nem emberre szabott teher volt az.

Hát most fizetek. Egy csúnya életnek: egy ronda véggel. Ahogy illő a magamfajtának.

Nyugodjék meg: szépnek találtam a rólam szóló megemlékezését” - mert szóban, odahaza rám támadt, milyen sületlenségeket írtam én róla össze?! (ismertetve és dicsérve a veszprémi lapban a tévé róla készült filmjét, bemutatva Simonyit az ottaniaknak) -. „A szándékot mindenképp, a megvalósítást kevésbé sikerültnek.

Ne haragudjon, de befejezem ezt a levelet, mert fáraszt az írás. A napok nagy részét ágyban töltöm. A régi fejfájások, melyeket Maga is ösmer: méginkább gyötörnek. Anyám ágon az egész család érbetegségeiben ment el.

Isten áldja, kedves fiam:

Imre bácsi

Utóhang és széljegyzet s néhány tárgyi-eszmei korrekció:

1. olvastán: nem tértem ki a hitemből!

2. Cervantes és Gyurkó nincs egy súlycsoportban!

3. Márai és Krúdy világa igenis valódi volt (olyan: amilyen, de valódi. Minden világ ’valódi’ – legfeljebb nem igaz. Erényük: mindketten úgy ábrázolták azt a ’valódit’: hogy nem igaz. Pontosan: igazságtalan!. Márai több volt mint polgár, József A. több volt, mint proletár.

Ime: a polgár ’úri’ Márai 1940-ben! Így írt a ’proletár’ J. A.-ról: /aki ugyancsak Úr volt/ ’Versei hangjában van valamilyen gyöngéd és remegő dünyögés, mintha egy őz dideregne és vinnyogna a holdfénytől hideg és veszélyes világban. Valami nemes, és állati van e hangban, valami sértett és tetemre hívó! Végzetes hang ez! Csak a fiatal Hamsun hangja hasonlít hozzá; abból az időből, mikor a ’Pánt’ írta és a ’Misztériumokat’.

Hát ez bizony nem az 'úr' hangja, a 'proletárhoz', hanem az egyik előkelő szellemé, a másik előkelő szellemhez. S mindez a Horthy-kurzus kellős közepén! Tehát: mindketten nem csupán a 'valódit' írták, ellenben az 'igazit'!!!

Krúdy pedig – előkelőbb eszközökkel – 'valódiságban' is rávert néhány kört a röghöz /szellemi röghöz!/ kötődött Móriczra!

S hogy nekem van közöm a 'mához', a valósághoz? Több mint hinné! Ha jól olvas: az igazi 'mát', s az igazi 'mai-valóságot' nem is olyan ördögösség kiolvasnia belőlem!

Várja be türelemmel, amíg vagy maga nő fel az igazsághoz, vagy az Igazság nővi föl /látványosan!/ a 'valóságot!'.

A valóság nem érték, csupán tény. Az igazság: érték, amit a valóság dudvája koronként eltakar.”

Hogyne lett volna igaza: abban a hírlapi cikkeskében persze hogy leegyszerűsítettem... annyi mindent. Valóban nőnem kellett még. S hál' Istennek ezúttal nemcsak elnéző, megértő is volt. De hogy valamennyiük közül Móriczhoz lett a legtöbb közöm, ahhoz Imrének valóban nem volt köze, mondhatni semmi. Visszafogottabban: nem sok. S ez az, amit csak-csak jól éreztem; legföljebb megfogalmazni nem sikerült még elég világosan. Amit persze Imre hogy fogadott volna el! Megvolt nélkülünk a világgal.

1992. máj. 12.

1979-ben hazakerültem Békéscsabára, levelet így már nemigen váltottunk. Ezt a csabai MTI-be címezi, a Munkácsy utcai ávéhá-palotába, ahol tán őt is kezelték az áldott emlékű ávosok, pufajkások, muszkatatonák s más hasonszőrűek. „Sarusi Mihály úrnak... Mihály! Meg tudná-e tenni, hogy 28-án, délután ugy 5 órára átjönne értem, mert én is résztveszek a könyvheti műsorban. Én nem tudok mivel átmenni. Sokat betegeskedek. Most már magas vérnyomás is! Írjon, hogy értem jön-e? Üdvözlettel: Simonyi Imre.” Azokban az években nem volt Csabán és a vármegyében könyvheti – és általában semmilyen – megjelenésem, de attól még átmehettem érte. Hogy hozzám fordult, mutatja, milyen volt a kapcsolata Gyula város és Békés megye hivatalosságaival, közművelődési intézményeivel, meg e kistáj kocsis polgáraival a rendszerváltozást követően – épp a haláláig. Aztán még néhány átruccanás hozzá. Ő be-benézett hozzám, immár anélkül, hogy tartania kellett volna a kopók csaholásától, a Munkácsy utcai volt ávos-székházbeli MTI-irodába – kopó-csaholásmentesen, ám a kopószag még ott illatozott, a kopónyüsztés sem vált még teljesen hallhatatlanná. Mekkora szemekkel méregettek bennünket, amikor először – az 1980-as évek elején - beléptem vele Csabán e nem akármilyen helyen lévő hírügynökségi kirendeltségre! Az ellenségek ellensége, a gyűlölet legfőbb tárgya, (a helybéli, azaz békésvármegyei) '56 egyik megtestesítője... a sarki rendőrszobává alacsonyított csabai MTI-ben! Ahol a főnök száján – meglepetésében, megrökönyödésében, döbbenetében – kicsúszott: „Imrét akkor le tudtam volna löni”. Őt, s mindenkit, aki az ő (ruszki tankon visszaérkező) 'forradalmukra' tört. Szegény fejünk! Úgy tettünk, mintha mi sem történt volna...

Hogy aztán Imre rövidesen – valóban nem túl lelkesen – végleg itt hagyjon bennünket.

(2010)

FORRÁS

Simonyi a legnagyobb?

Hitel, 1996/1. 25-30.

Szökőélet. Miskolc, 1997. 33-40.

Írni, Csabán. Gyoma, 1998. 798-803.; *B.csaba*, 2003. 99-109.

A művelődés évszázadai Békéscsabán. B.csaba, 1998. 798-803.

Simonyitól Simonyiig

Eső, 2000/3. 58-67.

Petőfi: más. Szolnok, 2002. 86-111.

A többit bízta rám. Üdv. Imre

Bárka, 2010/6. 73-79.

(A Simonyi-kötet hátsó borítóján:)

SARUSI-ARCKÉP

SIMONYI-ARCKÉP

A József Attila-díjas író, Táncsics-díjas újságíró, SARUSI MIHÁLY új könyvében a szakma és a politika vaksága miatt nem Kossuth-díjas SIMONYI IMRÉ-ről (1920-1994) értekezik.

Simonyiról, aki a marxizmus-leninizmus nevű kommunista ideológiát igen alacsonyrendű szellemi teljesítménynek tartotta, ám akinek Simonyifalván Marx (igaz, nem a közismert Károly, hanem a Ferenc nevű helybéli molnár) volt a keresztapja.

Simonyiról, aki a népnyelvben Simonyinak mondott szülőfalujától kölcsönözte a nevét.

Simonyiról, a XX. század egyik legnagyobb – kőkeményen nemzeti s demokrata szellemű - magyar költőjéről, akinek az édesapja (Szmola) szlovák, az édesanyja (Annabring) német származású volt.

Simonyiról, akinek a szülőházát az erdélyi magyar érdekvédelmi szervezet egyik vezetője szerint a romániai szlovák vagy német kisebbség támogatásával lenne érdemes rendbe tenni („nehogy magyarkodónak mondjanak bennünket”). Ő, szlovák vagy német lenne... Kapásból kikéri (kikérné) magának.

Simonyiról, aki 1944-ben Gyulán előbb zsidókat, majd németeket ment.

Simonyiról, minden önkény esküdt ellenségéről. Akivel ennek ellenére volt miről vitatkoznia az Őt egyik mesterének érző („szomszéd falusi”) – vele három évtizeden át kapcsolatot ápoló - Sarusinak...